

Statusrapportering 2017

- Regional Task Force for Klimatilpasning

Billede fra projektnetværket tilknyttet projektet i Ballerup om skybrudsplan og oplandsanalyse

Januar 2018

Indhold

Indledning.....	3
Status på fremdrift	3
Budgetstatus.....	3
Timeforbrug.....	4
Overførsel af uforbrugte midler	5
Kritiske antagelser	5
Resultatopnåelse	5
Task Forcens prioriteringer og arbejdsform.....	5
Forprojekter i 2017.....	6
9 forprojekter, igangsat i 2017	6
4 forprojekter, videreført fra 2016.....	8
Task Force aktiviteter	9
Projektnetværk.....	9
Skybrudstemadag	10
Vis vejen frem.....	10
Deltagelse i andre projekter	11
Formidling.....	11
Værktøjer.....	12
Evalueringsmodel af merværdien i projekter.....	12
Vejen til klimatilpasning	13
Hvad er Task Forcens styrke og hvilken effekt skaber Task Forcen?.....	13
Ekstern midtvejsevaluering	14

Indledning

Denne statusrapport for Den regionale Task Force for Klimatilpasning skal ses som et supplement til den formelle ramme for statusrapportering af Region Hovedstadens ReVUS-projekter, dateret 21.02.2018.

Statusrapporteringen er mere uddybende og sætter fokus på refleksion og læring, der kan tilføre projekt værdi i den resterende projektperiode.

Rapportering er udarbejdet af proceskonsulenterne, Merle Enghoff og Bente Villumsen, og sekretariatsleder Martin Moneaux.

Status på fremdrift

Budgetstatus

I 2017 har der været et samlet forbrug på 2.951.200 kr. Dette forbrug er fordelt mellem Task Force-sekretariat og forprojekter.

Task Force-sekretariatet udgør 1.424.640 kr. og dækker over udgifter til lønninger, mindre aktiviteter og midtvejsevaluering. Budget og forbrug er vedlagt som bilag 1 i den formelle ramme for statusrapportering af Region Hovedstadens ReVUS-projekter, dateret 21.02.2018.

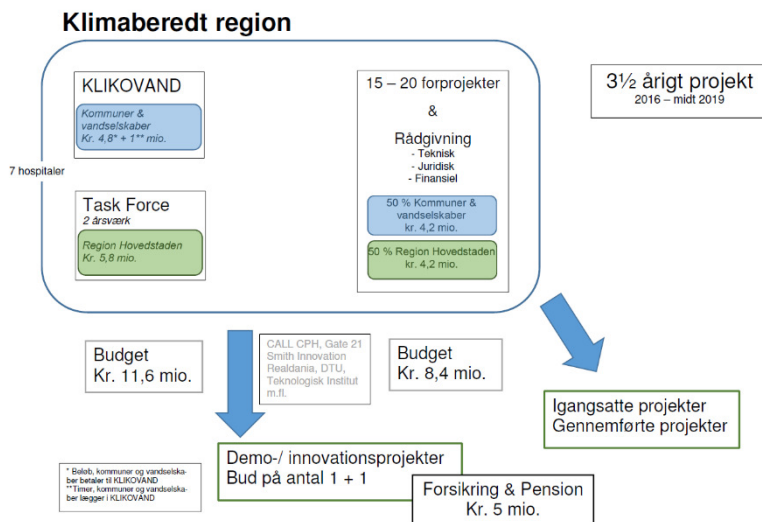
I 2017 er afholdt udgifter til forprojekter på 1.526.560 kr. Kommuner og vandselskaber, som har været en del af forprojekterne, betaler halvdelen af de respektive forprojekter, hvorfor den samlede udgift til forprojekter er på 3.053.121 kr. Der er skrevet kontrakt på yderligere 1.070.230 kr. (se tabel under disponeret), hvoraf Task Force afholder halvdelen.

	<i>Budget</i>	<i>Forbrug</i>	<i>Rest</i>	<i>Disponeret</i>
Task Force Sekretariat	1.656.685	1.424.640	232.045	-
Rådgivning og forprojekter	1.385.000	1.526.560	-141.560	535.115
I alt	3.041.685	2.951.200	-	-

Gladsaxe Kommune/KLIKOVAND fik i marts 2017 i forbindelse med godkendelse af første afrapportering overført anden ydelse a conto 2.750.000 kr. Gladsaxe Kommune/KLIKOVAND har således fået overført første ydelse på 3.000.000 kr. + 2.750.000 kr. i alt 5.750.000 kr. af i alt 10.000.000 kr.

I forbindelse med afrapportering 2017 vil Gladsaxe Kommune opkræve tredje rate på 1.750.000 kr. fra Region Hovedstaden.

I forbindelse med forlængelsen af Task Force-indsatsen med et halvt år er der givet en ny bevillingsaftale. I denne bevillingsaftale er fordelingen mellem Task Force-sekretariat og forprojekter ændret således, at der er flyttet midler fra forprojekter til et halvt års forlængelse af Task Forcen. Dette er illustreret i figuren herunder.

Timeforbrug

I 2017 er der i alt brugt 3.205,8 timer under Task Force sekretariat. Dertil kommer 215,5 timer, som sekretariatslederen for KLIVOVAND har brugt til at understøtte Task Forcen. I alt der brugt 3.421,3 timer, hvilket fremgår af nedenstående tabel.

TIMEFORBRUG 2017	TIMER
TASK FORCE	1549
- INTERNE AKTIVITETER OG STATUSMØDER	439
- STRATEGI OG EVALUERING	264
- VÆRKTØJER	352
- VIS VEJEN FREM	527
- PROJEKTRELATERET	176
PLANLÆGNING OG STRATEGI	833,8
- FORMIDLING	152,8
- PROJEKLEDELSE	48,5
- FORRETNINGSUDVALG + FØLGEGRUPPE	34,8
- ØKONOMI	3,4
- UDVIKLINGSPROJEKTER	52,9
- PLANLÆGNING AF WORKSHOP, TEMADAG MV	352,9
- NETVÆRK	188,5
TASK FORCE - PROJEKTER	823
- FAVRHOLM	23,6
- NORDKYSTENS FREMTID	1
- MOSEGÅRDSVEJ, GENTOFTE	85,1
- HELSINGE NORD, GRIBSKOV	117,6
- GAMMEL KLAUSDALS BROVEJ, HERLEV	26,4
- VED MOTORVEJEN, LYNGBY	1,5
- HELSINGØR BYMIDTE	56,9
- VEJPROJEKTER, GLADSAXE	11,9
- NIVE Å, FREDENSBORG	15,5
- SKYBRUDSPLAN, BALLERUP	152,8
- KONKRETISERINGSPLAN STRANDØRE, HVIDOVRE	169,1
- DRÆNLEDNINGER, FURESØ	14,5
- HVEDEVÆNGET, FREDENSBORG	18,5
- LAR-PROJEKT I EGEDAL	2,2
- GRØNDALSPARKEN, FREDERIKSBERG OG KBH	75,7
- OPLANDET TIL BANEGÅRDSPLADSEN I BALLERUP	6,5
- DIV SMÅPROJEKTER	19,2
LYNGBY-TAARBÆK, STRATEGI	5
GEMMAS ALLÉ, TÅRNBY	12
GRUNDEJERFORENINGERNES KLIMATILPASNINGSPÅN	8
SEKRETARIATSFUNKTION UDFØRT AF KLIVOVAND	215,5
I ALT	3421,3

Overførsel af uforbrugte midler

De resterende midler i budgettet for 2017 overføres til budgettet for 2018. Summen af de resterende midler beløber sig til 232.045 kr. Se budget og forbrug, vedlagt som bilag 1 i den formelle ramme for statusrapportering af Region Hovedstadens ReVUS-projekter, dateret 21.02.2018.

I forbindelse med afrapportering af projektåret 2017 indstiller Gladsaxe Kommune/KLIKOVAND, at Region Hovedstaden godkender et revideret budget, som er vedlagt i bilag 2 i den formelle ramme for statusrapportering af Region Hovedstaden ReVUS-projekt.

Kritiske antagelser

I projektbeskrivelsen for Task Forcen er der gjort to kritiske antagelser. Den første går på *"En forudsætning for at komme i mål med projektet er, at hospitaler, kommuner og forsyninger deltager aktivt og spiller med og prioriterer klimatilpasningsindsatsen ved at afsætte medarbejderressourcer og midler til at investere i klimatilpasning"*.

KLIKOVAND oplever ikke den kritiske antagelse holder da kommuner og forsyninger tager fortsat rigtigt godt imod Task Force initiativet og involverer sig aktivt i de konkrete projektsamarbejder. Endvidere er Tårnby Forsyning i 2017 blevet en del af KLIKOVAND som følge af deres deltagelse af "Vis vejen frem" og indledende dialog med Task Forcen om et forprojekt.

Hvad angår Task Forcen indsats overfor hospitalerne har Forretningsudvalget 20. november 2017 besluttet, at der på nuværende tidspunkt ikke er forventninger om, at Task Forcen gør yderligere i relation til hospitalerne.

Den anden antagelse har fokus på, at *"De to personer, der udgør Task Force, er ligeledes afgørende for projektets succes. Det er vigtigt, at de har den rette faglige og procesmæssige indsigt, forståelse og gennemslagskraft"*. De to personer som udgår Task Forcen er yders kompetente både hvad angår det faglige og hvad angår opbygning af relationer til kommuner og forsyninger.

KLIKOVAND oplever fortsat, at Task Forcen bliver opfattet som en troværdig samarbejdspartner med brugbare kompetencer, og på den baggrund er det lykkedes at sætte mange forprojekter i gang i tæt samarbejde med kommuner og forsyninger. I denne proces er Task Forcens kompetencer inden for udbud og præcisering af opgaven i samarbejde med kommuner og forsyninger i top.

Endvidere har de to personer i Task Forcen et stort fagligt netværk, som de jævnligt trækker på i deres opgaveløsning, således at vi opnår helhedsorienterede og robuste løsninger.

Desuden viser den gennemførte midtvejsevaluering, at Task Forcen er kommet godt fra start og leverer, hvad der forventes af dem. Der er endog nogle der udtaler, at Task Forcen levere mere end man kunne forvente.

På den baggrund vurderer KLIKOVAND, at de kritiske forudsætninger er opfyldt, særligt set i lyset af Forretningsudvalgets nedtoning af indsatsen over for regionens hospitaler.

Resultatopnåelse

Task Forcen har nået alle milepæle for 2017 jævnfør projektbeskrivelsen og mere til, og sluttede året af med at påbegynde arbejdet med at initiere to innovationsprojekter. I de næste afsnit giver vi en kvalitativ evaluering af hovedaktiviteterne og den læring, som har været knyttet til dem.

Task Forcens prioriteringer og arbejdsform

Task Forcens arbejde er målrettet hele regionen, og derfor er generiske problemstillinger, hvor indsatsen kommer mange til gode, højt prioriteret. Derudover prioriterer Task Forcen særligt tværgående samarbejde

og blå/grønne løsninger med merværdi samt projekter og problemstillinger, som afspejler de opstillede mål for Task Force. Vi lægger desuden vægt på, at Task Forcen kan være med til at sætte processer i gang, der er handlingsorienterede, og at Task Forcens deltagelse gør en forskel i de konkrete projekter.

Denne prioritering er baggrunden for, at Task Forcen har valgt at gå ind i de projekter, som fremgår nedenfor. Fælles for alle projekterne er, at klimatilpasningen håndteres via blå/grønne løsninger, der skal bidrage til merværdi for borgere og/eller naturen.

Projekterne initieres som regel ved, at en kommune og/eller forsyning retter henvendelse til Task Force med en problemstilling eller en projektidé, som endnu ikke har taget fast form. Som det første mødes vi med projekter(e), ofte både kommune og forsyning, for at få mere klarhed over, hvad behovet er. I nogle tilfælde er der alene brug for et eller flere afklarende møder med Task Forcen eller en indsats, som Task Forcen kan løfte alene. I andre tilfælde er der brug for at igangsætte et projekt eller afklaring af juridiske forhold.

Task Force går tæt ind i processen med at definere projektets målsætning og afgrænsning, relevante aktiviteter, leverancer, tidsplan og økonomi. Der kan være tale om en længere proces med flere møder og en skriveproces, hvor Task Forcen bidrager til at afklare baggrund, behov, interessenter mv. Samtidig afklarer projektets generiske elementer og mulighederne for at bruge projektet som ramme for andre aktiviteter, der kan bidrage til opbygning og deling af ny viden og/eller erfaringsudveksling. De konkrete projekter får på den måde en vigtig rolle som afsæt for udvikling af generisk materiale, vejledninger, drejebøger mv., formidling af viden om generiske problemstillinger og løsninger samt erfaringsudveksling mellem kommuner og forsyninger.

Alle projekter afrapporteres efterfølgende på KLIKOVANDs hjemmeside med beskrivelse af proces og læring. Alle leverancer lægges på hjemmesiden, efterhånden som projekter har godkendelse (evt. politisk behandling) til det i egen organisation. Elementer, der er anvendelige for andre, lægges i værktøjskassen på hjemmesiden.

Forprojekter i 2017

9 forprojekter, igangsat i 2017

- **Nr. 5 - Skybrudsplan med oplandsanalyse, Ballerup Kommune og Ballerup Forsyning (Novafos)**
  - **Fokus:** Udarbejdelse af en skybrudsplan for Ballerup Kommune, der giver en konkret anvisning til, hvordan og hvor kommunen skal sikre sig, herunder en cost-benefit-analyse. Forsyningen vil håndtere vand i blå/grønne overfladeløsninger, når det er muligt. Formålet med at koordinere de to opgaver er at opnå synergieffekt i fælles løsninger.
  - **Generisk element:** Viden om proces og indhold af skybrudsplan. Task Force bruger projektet som udgangspunkt for at udarbejde procesplan og skabelon for skybrudsplaner.
  - **Ekstra:** I tilknytning til dette projekt har Task Forcen koblet et projektnetværk på processen og skabt en temadag om skybrudsplaner (se mere under Task Force aktiviteter).
- **Nr. 6 - Borgerinddragelse i Mosegårdskvarteret, Gentofte Kommune og Nordvand (Novafos)**
  - **Fokus:** En borgerinddragelsesproces i forbindelse med et godkendt medfinansieringsprojekt. Der gennemføres en innovativ borgerinddragelsesproces med forskellige aktiviteter. Viden og erfaring fra processen opsamles i en drejebog, således at Gentofte Kommune og Novafos får input til fælles retningslinjer for håndtering af borgerinddragelse ved fremtidige klimatilpasningsprojekter på veje.
  - **Generisk element:** Kendskab til, hvordan borgerinddragelse kan gennemføres på regnvandsprojekter, uanset at mulighedsrummet kan være lille. På projektet udarbejdes en drejebog, som kan bruges som inspiration i andre kommuner.

- **Nr. 7 - Plan for regnvandshåndtering i ny bydel: Troldebakkerne, Gribskov Kommune**
  - **Fokus:** Udarbejdelse af en plan for regnvandshåndtering i den nye bydel Troldebakkerne (70 ha), med en målsætning om at håndtere en 5-års hændelse på overfladen, og større regnhændelser ikke giver anledning til skader hyppigere end hvert 100. år. I projektet beskrives en fremgangsmetode for integrering af klimatilpasning i nye bydele, som kan være til inspiration for andre kommuner.
  - **Generisk element:** Generel viden om, hvordan regnvandshåndtering i barmarksprojekter kan gribes an. Task Force bruger projektet som udgangspunkt for udarbejdelsen af materiale om barmarksprojekter.
  - **Ekstra:** Projektet tilknyttedes en workshop for KLIKOVAND-netværket i 2018.
- **Nr. 8 - Konkretiseringsplan for Strandøre, Hvidovre Kommune**
  - **Fokus:** En konkretiseringsplan for forebyggelse af skader ved skybrud – udarbejdet af borgerne selv. Villakvarteret Strandøre ligger lavt og har erfaring med oversvømmelser. Der er brug for at finde nye løsninger til håndtering af regnvandet i samarbejde med borgerne. Igennem en omfattende borgerproces inviteres beboere og andre interessenter til at finde løsninger og give inputs til konkretiseringsplanen for området. I projektet er der også udarbejdet en drejebog med viden og erfaring fra processen, således at de kan bringes videre til de øvrige 15 konkretiseringsplaner for Hvidovre Kommune.
  - **Generisk element:** Erfaring med en proces, hvor borgerne er i førersædet, og finansieringen skal findes efterfølgende. På projektet udarbejdes en drejebog, som kan bruges som inspiration i andre kommuner.
- **Nr. 9 - Gamle dræn og regnvand i blomsterkvarteret, Furesø Kommune og Furesø Egedal Forsyning (Novafos)**
  - **Fokus:** Et villakvarter er blevet drænet i forbindelse med udstykningen for mere end 50 år siden, og vand fra dræn og småsøer ledes flere steder til fælleskloak. Længere nede på samme kloaksystem er forsyningen i gang med at afkoble regnvand, men vand fra villakvarteret får bassiner til at løbe over ved kraftig regn. Der er brug for at afklare, om forsyningen har et ansvar for dette vand, eller om kommunen kan påbyde grundejerne at afkoble det. Hvis det er forsyningens ansvar, er der mulighed for at arbejde med en kombination af LAR og dræn til forsinkelse af regnvandet og evt. afledning til vandløb.
  - **Generisk element:** Juridisk afklaring af forsyningens ansvar i den ret almindelige situation, at dræn og overfladevand er koblet på fælleskloak.
- **Nr. 10 - Regnvandshåndtering i Favrholt, ny bydel og Regions sygehus, Hillerød Kommune og Forsyning**
  - **Fokus:** Afklaring af kommunens ansvar, hvis planlægning af nye bydele giver anledning til flere oversvømmelser andre steder. Byudviklingsområdet omkring det nye regionshospital i Favrholt ligger omkring vandskel i et område med dårlige nedsivningsmuligheder, og vandløbene nedstrøms er hydraulisk belastede. Der forekommer allerede oversvømmelser nedstrøms ved kraftig regn, så der kan ikke afledes mere vand end nu. På den baggrund har kommunen ønsket at få afklaret sit ansvar for eventuel øget risiko for oversvømmelser nedstrøms.
  - **Generisk element:** Juridisk afklaring af kommunens ansvar for øget oversvømmelsesrisiko som følge af planlægning af nye byområder.
- **Nr. 11 - Procesplan for interessentinddragelse i regnvandsprojekt i Grøndalsparken samt afdækning af interessenter, Frederiksberg Kommune og - Forsyning samt Københavns Kommune og HOFOR**
  - **Fokus:** Afdækning af interesser og interessenter og udarbejdelse af en procesplan for inddragelsesprocessen for et kommende regnvandsprojekt i Grøndalsparken samt

tilhørende kommunikationsplan. Den fredede park ligger på kommunegrænsen og har mange funktioner og derfor også mange interessenter. Der er brug for en omfattende borgerinddragelsesproces for at projektet kan lykkes. På projektet udarbejdes en procesplan og et metodekatalog, som kan bruges af parterne i fremtidige projekter.

- **Generisk element:** Det store omfang af interessenter har givet anledning til en metodisk tilgang til interessentanalysen, som kan være til inspiration for andre. Procesplanen og især metodekataloget har generisk format, som kan anvendes andre steder.
- **Nr. 12 - Kommunalt ansvar ved oversvømmelse af privat ejendom i Jonstrup, Furesø Kommune**
  - **Fokus:** Med udgangspunkt i en konkret case i Furesø Kommune, hvor en privat ejendom oplever oversvømmelse fra både regnvand, grundvand og vandløb/mose, er der blevet givet juridisk bistand om det kommunale ansvar for at hjælpe oversvømmelsestruede ejendomme.
  - **Generisk element:** Flere kommuner efterspørger svar på, hvor langt kommunerne kan gå for at hjælpe borgere, der oplever oversvømmelser. Notatet afdækker kommunalfuldmagtens grænser for at sikre privat ejendom mod oversvømmelse.
- **Nr. 13 - Grundejerforeningens klimatilpasningsplan, Fredensborg Kommune og Forsikring & Pension**
  - **Fokus:** Projektet skal konkret hjælpe to grundejerforeninger i Fredensborg Kommune med at finde ud af, hvordan de kan håndtere risiko for oversvømmelser. Med afsæt i processen med grundejerforeningerne skal der udarbejdes en "køgebog" for grundejerforeninger om, hvordan foreningerne selv kan udarbejde/få udarbejdet en klimatilpasningsplan for deres eget område. "Køgebogen" finansieres af Forsikring & Pension.
  - **Generisk element:** Viden til kommuner om, hvordan de kan hjælpe grundejere og deres foreninger med at løfte deres ansvar for oversvømmelser på egen grund samt formidling til grundejerforeninger om dette ansvar samt hvordan de kan gribe sagen an. Projektets "køgebog" kan anvendes i hele landet.
  - **Ekstra:** Som led i projektet afholdes en workshop, hvor andre kommuner og grundejerforeninger inviteres til at give feedback og dele erfaringer.

4 forprojekter, videreført fra 2016

- **Nr. 1- Overfladehåndtering af vand ved støjvold, Fredensborg Kommune**
  - **Fokus:** Kommunal støjvold giver vand på terræn ved boliger. Skitseforslag for løsning af regnvandshåndteringen via blå/grønne løsninger. Samarbejde med grundejerforening.
  - **Generisk element:** Eksempel på, hvordan der kan skabes en simpel løsning med merværdi.
- **Nr. 2 - Tilbageholdelse af vand i Nive Å-systemet, Fredensborg Kommune**
  - **Fokus:** Afdække muligheden og effekten af tilbageholdelse af vand i Nive Å via blå/grønne løsninger, således at der ikke sker opstuvning nedstrøms i åen, samspil med havets påvirkning af vandstanden i Nive Å.
  - **Generisk element:** Illustration af, hvordan udløb af vandløb spiller sammen med højvande i havet, og et eksempel på, at tilbageholdelse opstrøms ikke altid er relevant.
- **Nr. 3 - Vejvand på Gammel Klausdalsbrovej, Herlev Kommune**
  - **Fokus:** Give konkrete løsninger til, hvordan vejvandet kan håndteres ved hjælp af blå/grønne løsninger sammentænkt med en øget trafiksikkerhed.
  - **Generisk element:** Katalog, der giver inspiration til at kombinere afvanding og trafiksikkerhed.
- **Nr. 4 - Handlingsplan for Helsingør bykerne, Helsingør Kommune og Forsyning Helsingør**
  - **Fokus:** Procesplan og handlingsplan for håndtering af regnvand og skybrud i Helsingør bykerne samt fastlæggelse af serviceniveau for skybrudsplanlægningen i bykernen. Der

arbejdes med to pilotprojektet, hvor der skal ses på konkrete overfladeløsninger og finansieringsmodeller.

Generisk element: Flere kommuner har byer med kulturarv og bevaringsværdige bygningsmasse, som skal sikres, nogle både for skybrud og stormflod.

Task Force aktiviteter

Her et nedslag på nogle af hovedaktiviteterne, som blev gennemført af Task Forcen. Task Forcen har gjort det til en arbejds metode at binde flere elementer på de enkelte projekter, så udbyttet bliver større end "traditionelle" projekter, da vi kan lægge ressourcer i. Det giver en gevinst for projektejer, men også de øvrige kommuner og forsyninger i hovedstadsregionen.

Overordnet for Task Force aktiviteterne er fællestrækkene den direkte dialog og erfaringsudveksling fra en kommune/forsyning til en anden kommune/forsyning. Task Forcen skaber rammerne og faciliterer processen, der giver tillidsfulde rum for de kompetente fagpersoner i kommuner og forsyninger til at udveksle viden og erfaring.

Projektnetværk

Flere kommuner er gået i gang med at planlægge for sikring imod skybrud. Den nye form for planlægning giver anledning til mange spørgsmål, da der ikke foreligger paradigmer og stadig kun er begrænsede erfaringer med blandt andet fastsættelse af serviceniveau(er) for vand på terræn ved hjælp af Skrift 31 og prioritering af indsats, og hvem skal inddrages i løbet af processen.

For at bidrage til opbygning af viden og erfaringer på området fik Task Forcen den idé at tilknyttet et projektnetværk til opgaven med Ballerup Kommune og Afløb Ballerup om udarbejdelse af en skybrudsplan og en oplandsanalyse for tilbageholdelse af regnvand.

Interesserede fagpersoner fra kommuner og forsyninger i hovedstadsregionen blev inviteret til at deltage i et forløb af tre temaworkshops med det formål at give Ballerup Kommune og Afløb Ballerup kvalificeret opgaven via viden og erfaringsudveksling fra projektnetværket. Deltagerne i det eksterne projektnetværk får ligeledes inputs til deres eget arbejde med skybrudsplanlægning.

Task Forcen arrangerede og faciliterede de tre temaworkshops for de tilmeldte ca. 20 deltagere. På hver workshop var der oplæg fra Ballerup Kommune og Afløb Ballerup om deres erfaringer (succeser og udfordringer) fra opgaven og tematiske gruppearbejder med fokus på blandt andet valg af serviceniveau, identificering af arealer gennem SWOT analyser og politisk forankring.

Dette er et nyt initiativ, som giver et ekstra input til den konkrete opgave, og som åbner for maskinrummet, som giver en unik mulighed for projektejer at få et ekstra input til processen og delt bekymringer og overvejelser med "ligemand" i andre kommuner og forsyninger. Projektnetværket får samtidig mulighed for at følge og lære af processen. Task Forcen har oplevet et stort engagement, åbenhed og vilje til at dele viden og erfaringer – og lydhørhed i forhold til andres erfaringer. Engagementet og åbenheden, og ikke mindst Ballerup Kommunes mod til at fremlægge "mellemregninger", har for os at se været afgørende for, at alle har haft et stort udbytte af projektnetværket.

På den sidste workshop i projektnetværket bad Task Forcen deltagerne om at give feedback på idéen, forløbet og udbyttet af projektnetværket. Evalueringen var både skriftlig og mundtlig, og Task Forcen fik kun rosede tilbagemeldinger. Her et kort resumé nedenfor.

Gennemgående punkter i evalueringen er:

- Godt med erfaringsudveksling med andre, der sidder i tilsvarende situation og har tilsvarende problemer

- Godt med deling af erfaringer og idéer
- Godt med tre faste datoer på forhånd, og passende med 3 timer – det gør det muligt at få det ind i kalenderen og reservere tiden
- Godt at følge tilblivelsen af skybrudsplanen i Ballerup, inklusiv alle mellemregningerne
- Godt at Task Force har planlagt og faciliteret, det har været gode gruppediskussioner
- Godt at det var en fast gruppe, så vi ikke skulle starte forfra hver gang, og vi har lært hinanden at kende
- Godt at der har været et begrænset behov for forberedelse.

Skybrudstemadag

Task Forcen inviterede i samarbejde med Forsikring & Pension landets kommuner og forsyninger og andre interesserede til en temadag om skybrudsplaner, for at formidle resultater og erfaringer med at få gjort planerne til et forebyggende planlægningsværktøj og i høj grad metoden til og erfaringer med at fastlægge et serviceniveau for regnvand på terræn. Dagen bød på oplæg fra blandt andet Københavns Kommune, som er langt fremme med at skybrudssikre, men som også har udfordringer med at få udrullet projekterne. Der var indlæg fra hovedforfatterne bag Skrift 31 om, hvorfor vi skal skybrudssikre og metoderne til at fastlægge serviceniveau for regnvand på terræn. Gladsaxe Kommune og Ballerup Kommune sammen med Afløb Ballerup fortalte om deres erfaringer med at finde det optimale serviceniveau ved hjælp af cost-benefit-analyser.

Temadagen havde ca. 70 deltagere, hvilket viser interessen for at være beredt til det næste skybrud. Dagen tydeliggjorde, at ikke alle skal skybrudssikre til en 100 års hændelse om 100 år, som Københavns Kommune, da det kommer helt an på, hvor vandet samler sig og hvilke værdier der er udsatte.

Det blev i høj grad også tydeligt, at cost-benefit-analyser er et nyt værktøj i klimatilpasningsindsatsen, som de fleste endnu ikke har fået op under neglene og som flere havde svært ved at forstå. I 2018 vil Task Forcen derfor i samarbejde med KLIKOVANDs projektledere udbyde et dagskursus om cost-benefit-analyser med fokus på at forklare elementerne i analyserne og give eksempler på, hvordan de kan udregnes. Således at kommunerne i bedre grad kan efterspørge og indgå i dialog om cost-benefit-analyserne med rådgivere.

Vis vejen frem

Veje spiller ofte en central rolle i klimatilpasningsindsatsen, og Task Forcen oplevede en stor efterspørgsel på at høre om og ikke mindst se konkrete vejprojekter. Derfor arrangerede Task Forcen den 24. august "Vis vejen frem" i samarbejde med Forsikring & Pension, Teknologisk Institut og ikke mindst projektejerne – kommuner, forsyninger og borgere.

Ved 10 forskellige projekter rundt om i regionen holdt kommuner, forsyninger og grundejere "åbent hus" på deres egne projekter og fortalte om deres læringspunkter. Der blev delt viden og erfaringer om alt, lige fra overvejelserne bag valg af tekniske løsninger, trafikikkerhed, om proces og samarbejde, til aftaler om den økonomiske fordelingsnøgle og om borgernes rolle. Derudover holdte Klimatilpasningslaboratoriet på Teknologisk Institut åbent under hele arrangementet for at fortælle og vise forskellige tekniske løsningsmuligheder på vejarealer.

Inspireret af Kultur natten kunne alle (kommuner, forsyninger, rådgivere, borgere og politikere) alt efter interesse selv tage rundt og se og høre om projekterne. Ved hvert projekt stod projektejer og fortalte om projektet i minimum en time spredt over tidsintervallet mellem 13-17, så det var muligt at se flere projekter på dagen.

Til dagen havde Task Forcen fået udarbejdet et katalog, som kunne bruges til at planlægge turen rundt til de forskellige projekter og samtidig fungere som et inspirationsopslag til kommende vejprojekter. Derfor beskriver kataloget flere projektdetaljer blandt andet de valgte løsninger, finansiering og projektets resultater, og ikke mindst, hvem der er projektejer, så der er mulighed for at tage kontakt efterfølgende for opfølgende spørgsmål eller lignede.

Task Forcen fik flere gode tilbagemeldinger fra arrangementet, og efterspørgslen på Vis vejen frem kataloget har været så stor, at det er blevet genoptrykt. Flere synes, det var en ny og spændende måde at få et indblik i projekterne, og at det gav et overblik over, hvor man kan finde viden og erfaring om vejprojekter. Besøgstillene var meget varierende fra det ene sted til det andet, men generelt har der været et rimeligt fremmøde. Arrangementet har givet omtale i lokalaviser i flere lokalaviser, TV Lorry og forskellige nyhedsbreve.

Task Forcen afprøvede en ny form for udstilling og erfaringsdeling om vejprojekter, der ikke krævede tilmelding, og de interesserede skulle selv transportere sig. Det gjorde, at vi ikke vidste, hvor mange der ville komme og se projekterne, og nogle meldte tilbage, at de blev lidt overraskede over, at de selv skulle planlægge deres tur rundt til projekter, og ikke blev kørt rundt i bus.

Selve arrangementet udgjorde et forholdsvist stort ressourcetræk hos Task Forcen, og det krævede et engagement fra vejprojektejerne.

Deltagelse i andre projekter

Task Forcen får jævnligt invitationer til at deltage i projekter om klimatilpasning og vælger at deltage i de projekter, hvor der er fælles læring eller på anden vis skabes værdi i forhold til arbejdet med klimatilpasning i hovedstadsregionen. I 2017 har Task Forcen deltaget i og/eller bidraget til et projekt om beredskab i Vand i Byer, Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering (SDFE)'s minianalyser af datagrundlaget for klimatilpasning og workshops om modellering med videre samt EU Horizon2020 NAIAD projektet om værdisætning af naturbaserede løsninger.

Formidling

Målsætningerne for kommunikationen fra Task Forcen er, at:

- skabe kendskab til Task Force og de muligheder, samarbejdet giver,
- bidrage til fremdrift i klimatilpasningsarbejdet ved at formidle gode eksempler, og at
- synliggøre generiske udfordringer og muligheder – herunder best practice, så der skabes en kapacitetsopbygning blandt kommuner og vandselskaber, men også hos øvrige relevante aktører.

Task Forcen har derfor fokus på at deltage med oplæg på relevante konferencer og temadage, og oplever også i højere og højere grad en interesse for at få oplæg fra Task Forcen om de oparbejdede erfaringer og viden. I 2017 havde Task Force oplæg på NORDIWA (Nordisk Spildevandskonference), Dansk Vand Konferencen (DANVAs årskonference), Region Sjællands klimanetværk, Regnvandsforum samt Rambølls temadag om højtstående grundvand.

Ud over den nævnte temadag om skybrudsplaner har Task Forcen afholdt en workshop om budgetkoordinering i samarbejdet med Regn og Byer og været med til at arrangere et gå-hjem-møde om geofysik til kortlægning af nedsivningspotentiale i regi af med ATV Jord og Grundvand. Derudover har Task Forcen deltaget på flere andre arrangementer, blandt andet Natur og Miljø konferencen, KL's

klimatilpasningsnetværk og Vand i Byers stormøder. Målsætningen om 2-3 konferencer/temadage med aktivt deltagelse er således opnået.

Task Forcen har nået ud til fagbladet Teknik og Veje med artiklen *Klimatilpasning går på tværs* og har nået ud til flere lokalmedier i forbindelse med Vis vejen frem. Vores projekt om Konkretiseringsplan for Strandøre i Hvidovre Kommune har fået Borgmesteren og flere politikere til at omtale projektet i lokalpressen som den gode måde at inddrage borgerne.

Derudover er KLIKOVANDs hjemmeside omdrejningspunktet for alt videnopsamling og vidensformidling. Besøgstallene på KLIKOVAND.dk har frem til begyndelsen af 2017 ligget mellem 1250 og 1500 om måneden, men ligger nu omkring 2000 (bortset fra feriemånederne juli og december). KLIKOVAND og Vand i Byers blogstafet har bidraget til dette, men især arrangementsoversigten og invitationer til arrangementer får også mange besøg.

Det er vigtigt hele tiden at huske, at de samme ting skal formidles flere gange og på forskellige måder. Det er ikke nok med én gang og så tro, at alle er med på alle reglerne eller nyeste viden om for eksempel nedsivning fra zink tagrender og tage. KLIKOVANDs nyhedsbrev og LinkedIn gruppe understøtter hjemmesiden og bruges til at formidle Task Forcens erfaringer og opdagelser, fortælle om arrangementer og andre nyheder og til at øge trafikken til hjemmesiden. I marts 2016 var 155 tilmeldte til KLIKOVANDs nyhedsbrev. Nu er det antal steget til 293. KLIKOVANDs LinkedIn gruppe har også vokseværk, fra 285 til nu 357 tilmeldte, og der kommer løbende flere til.

Værktøjer

I 2017 fik Task Forcen udarbejdet to værktøjer, henholdsvis: Evalueringsmodel af merværdien i projekter sammen med KLIKOVANDs projektledere og Vejen til klimatilpasning i samarbejde med Gladsaxe Kommune og Forsikring & Pension.

Evalueringsmodel af merværdien i projekter

Task Forcen oplevede flere italesætte ønsket om merværdien i klimatilpasningsprojekterne, men at værdien ikke blev kvantificeret. Mange klimatilpasningsprojekter bliver sat i søen netop på grund af merværdien – bedre byrum, sikker trafik, grønne omgivelser, mere natur, muligheder for aktivitet og leg – men bliver de realiseret? Task Forcen ønskede at gøre det let at vise merværdien i klimatilpasningsprojekterne.

Ofte bliver der ikke set på, om målsætningerne bliver opfyldt – eller om projektet måske endda har bidraget mere eller anderledes, end planlagt. Når et projekt omsider er færdigt, er kommunerne og forsyninger ofte videre til det næste nye og spændende projekt. Formidling af erfaringer og resultater er ikke en kerneopgave i kommuner og forsyninger, og selvom det giver god mening, kan det være svært at finde tiden til. Med evalueringsværktøjet vil Task Forcen gøre det lettere at evaluere og formidle resultaterne af de blå og grønne klimatilpasningsprojekter og ikke mindst sætte fokus på merværdi over for politikere og borgere.

Værktøjet kan bruges uafhængigt af, om projektet har haft stort fokus på merværdi (og derfor kan udfylde mange parametre) eller lille fokus/ mulighed for merværdi (og derfor kun kan udfylde få parametre). Der er også mulighed for at tilføje egne parametre. Værktøjet er testet med stor succes af projektlederne i KLIKOVAND på en workshop på Skovskolen under Københavns Universitet.

Flere har vist interesse for værktøjet, og af statistikken for KLIKOVANDs hjemmeside, skaber evalueringsværktøjet stor trafik. I 2018 gøres laves der en arbejdsworkshop for kommuner og forsyninger, så de kan få lejlighed til at afprøve på deres egne projekter og dermed bidrage til, at værktøjet bruges i klimatilpasningsprojekter.

Vejen til klimatilpasning

I efteråret 2016 planlagde og faciliterede Task Forcen en fælles workshop med Gladsaxe Kommune og Novafos, for at samle erfaringerne fra de første vejprojekter. Gladsaxe Kommune og Novafos ønsker at dele disse erfaringer med andre og har derfor i samarbejde med Task Forcen udarbejdet "Vejen til klimatilpasning", som på en enkelt og humoristisk måde giver et indblik i de mange hensyn, vi kan støde ind i, når klimatilpasning skal ske på vejen.

Mange steder indgår veje som en del af løsningen, og vejprojekterne kan ofte bidrage til en grønnere og sundere by. Men vejnettets primære funktion er at afvikle trafik, og derfor er det ikke ukompliceret at bruge veje til opstuvning og transport af vand.

Målgruppen for Vejen til klimatilpasning er medarbejdere i kommuner og forsyninger, som arbejder med miljø og klima samt deres rådgivere. Formålet er at give indsigt i myndighedernes krav til veje i forhold til fremkommelighed, trafiksikkerhed og funktionen som byrum. Disse krav skal stadig tilgodeses, når vejene bruges til afledning af vand.

Hæftet er blevet revet væk, de steder Task Forcen har haft det med. På årskonferencen den 12. marts 2018 vil alle deltagere få et trykt eksemplar med hjem. Derudover kan vi mærke stor interesse for klimatilpasningsprojekter på veje, så på KLIKOVANDs hjemmeside er værktøjerne: Vis vejen frem, Vejen til klimatilpasning og procesplan for vejprojekter samlet og kan downloades.

Hvad er Task Forcens styrke og hvilken effekt skaber Task Forcen?

Task Forcens specielle styrke er den unikke organisering, som giver mulighed for at koble konkrete problemstillinger og projekter sammen med et større blik og en generel indsats. Arbejdet med de konkrete problemstillinger hos kommuner og forsyninger giver indsigter, som skaber mulighed for at igangsætte tværgående aktiviteter – udredninger, kommunikation, arrangementer, erfaringsudveksling – som er relevant og taler ind i den situation, som kommuner og forsyninger oplever. Samtidig giver Task Forcens brede orientering og "fingeren på pulsen" indsigter, som kan bringes med ind i de konkrete projekter og problemstillinger hos kommuner og forsyninger, og dermed være med til at løfte varetagelsen af de konkrete opgaver.

Task Forcens indsigt i såvel konkrete som generelle problemstillinger giver os en høj troværdighed og gør os til en eftertragtet samarbejdspartner hos andre aktører, der arbejder med klimatilpasning. Det betyder, at vi i stigende grad bliver inviteret til at deltage i arbejdsgrupper, workshops, temadage og andre aktiviteter. Her vælger vi at deltage i de aktiviteter, vi vurderer, kan bidrage til målopfyldelsen for Task Force. Det betyder også, at vi har gode muligheder for at få møder med myndigheder, videninstitutioner eller andre aktører, når det er relevant.

Af vores arbejde i 2017 har vi fået skabt gode og tætte relationer til vores samarbejdspartnere – det gælder både kommuner og forsyninger, men også eksterne samarbejdspartnere som for eksempel Forsikring & Pension. I modsætning til sidste år, har 2. år som Task Force givet os en bekræftelse i, hvad Task Forcens styrke er og hvilken effekt den skaber. Her en række af de vigtigste pointer:

- Task Forcens rolle i forhold til kommuner og forsyninger er speciel, fordi vi kommer uden egeninteresse. Vi er der kun for at hjælpe dem, de behøver ikke at have en færdig projektbeskrivelse klar, og det koster ikke noget at lave en aftale. Det betyder, at vi kan give en særlig styrke til projektforløbet, og at vi som deres fortrolige også kan bistå med at få samarbejdet internt og på tværs til at fungere.

- En af Task Forcens styrker er, at vi bidrager til synergieffekter ved at sætte ringe i vandet med vores indsats. Det gør vi blandt andet ved at skubbe til en bedre og bredere samarbejdskultur og organisering omkring klimatilpasning, både i dialogen med kommuner og forsyninger og ved for eksempel vores arbejde med procesplaner og konkrete oversigter med procedure for integrering af klimatilpasning i forskellige projekter. Det sker også helt konkret i vidensformidling af erfaringer og læringspunkter, som vi har indsamlet via vores samarbejde med kommuner og forsyninger, og ved deltagelse i faglige arrangementer.
- Helt særligt vil vi fremhæve vores ressource og opmærksomhed på at indsamle læringspunkter fra de enkelte projekter og tilføje hvert projekt noget ekstra. Projektnetværket er et eksempel på dette – et andet eksempel er, at Task Forcen planlægger og faciliterer en erfaringsudveksling mellem to kommuner, der begge har udarbejdet en drejebog på baggrund af en borgerinddragelsesproces, men med to vidt forskellige processer og produkter. I projekterne sikrer Task Forcen også, at projektet skaber intern læring, men at denne læring videreformidles, så andre kommuner og forsyninger kan bygge ovenpå. Derfor har vi også udarbejdet en fast procedure for aflevering af projekterne, så det sikres, at Task Forcens-indsats er første trin på vejen videre.
- I Task Forcens arbejde er det centralt og meget påskønnet, at vi er så fleksible som muligt. Det gælder, ”at vi kommer, når de ringer”, projekternes indhold og form, hvad vi kan lægge af ressourcer i de enkelte projekter. Der er særligt brug for hjælp til udarbejdelse af miniudbud. Kommuner har oftest ikke stor erfaring med at skrive udbud, eller de savner de nødvendige ressourcer til det. Ligeledes at projektet kan gå fra at være en Task Force indsats til et forprojekt. Effekten af dette er, at flere projekter bliver sat i gang, og det er en god markedsføring for KLIKOVAND og Region Hovedstaden.
- Erfaringsudveksling sker sjældent – både internt og mellem kommuner og forsyninger. Det skyldes mangel på ressourcer, og at der sjældent bliver lavet opsamlings på projekternes læringspunkter (både gode og dårlige), for når projektet er færdigt, er medarbejderne allerede videre til næste opgave. Derfor oplever Task Forcen en stor og generel udfordring i forhold til, at der er mangel på viden og erfaringer om, hvordan klimatilpasningsprojekterne skal køres (proces), overblik over økonomi og finansieringsmuligheder i projekterne samt ikke mindst hvordan økonomien kan fordeles mellem kommune og forsyning – både i forhold til anlæg og drift. Derfor har Task Forcen hele tiden fokus på det i sine aktiviteter og ikke mindst i forprojekterne, således at projekter/e bliver taget i hånden gennem hele processen, og at der udarbejdes nogle procedure for projektførelserne.

Ekstern midtvejsevaluering

Oxford Research gennemførte i første halvdel af 2017 en midtvejsevaluering af den regionale Task Force, hvor hovedformålet var at indfange læring om de nedenstående to punkter, og hermed danne grundlag for en eventuel justering af indsatsen (Task Forcen), såfremt der vurderes at være et behov.

- Hvilke dele af indsatsen (Task Forcen), der virker og hvilke dele, der ikke virker/kan gøres anderledes, og om der evt. er noget, der mangler i indsatsen.
- Implementerings- og forvaltningsprocessen i indsatsen, herunder Task Forcens organisering, Task Forces form (for eksempel en udrejsende Task Force), Task Forcens kompetencer med videre.

Konklusionen på midtvejsevalueringen er meget positiv. Alle interviewede respondenter, der har samarbejdet med Task Forcen, angiver enten 4, 4-5 eller 5, når de skal vurdere outputtet af samarbejde med Task Forcen på en skala fra 1 til 5, hvor 5 er meget værdifuldt/relevant, og 1 er ikke værdifuldt/relevant.

Medlemmerne af KLIKOVAND er glade for Task Force-initiativet og tilbagemeldingerne har været, at:

- Task Forcen som fleksibelt rejsehold får stor ros
- Task Forcen bliver generelt vurderet som kompetente, indsigtsfulde på en række centrale områder (blandt andet udbudsområdet), hjælpsomme, imødekommende og medvirker til at sikre fremdrift (ekstra ressourcer udefra)
- Task Forcen bidrager til at løfte opgaver, som ellers ikke var blevet løftet (på den korte bane)
- Bidrager til opstart og gennemførelse af (for)projekter og til at skabe fremdrift ved for eksempel at medvirke til formulering af projekter, gennemførelse af udbudsprocesser med videre
- Bidrager til at klimatilpasning i stigende grad indtænkes i blandt andet byplanlægning – og udviklingsprojekter, hvor det ikke tidligere blev indtænkt
- Spredt ny viden og erfaringer og bidrager til relationsdannelse via Task Forcens netværk.

En ansat fra en forsyning udtaler: ”Personligt synes jeg, de har ramt godt med den sammensætning, der er i Task Forcen i forhold til kompetencer og ageren. De er gode til at strukturere og kvalificere samtaler – og så er de utrolig behagelige mennesker, hvilket gør det nemt at arbejde med dem... den overordnede ide om at skabe projekter, der har en bred appel og om at inspirere med viden fra andre er knald god.”

Midtvejsevalueringen giver ikke anledning til justeringer af Task Force indsatsen, men har givet nogle opmærksomhedspunkter:

- Til en anden gang at øge antallet af rådgivere på rammeaftalen eller gøre brugen af rådgivere mere fleksibel
- Der er et fortsat behov for at arbejde med at øge kendskabet til Task Forcen.

Metoden og datagrundlaget for midtvejsevalueringen har taget udgangspunkt i semistrukturerede interview med 19 respondenter:

- 11 respondenter, der har samarbejdet med den regionale Task Force for klimatilpasning (syv kommuner og fire forsyninger)
- Fire respondenter, der ikke har samarbejde med den regionale Task Force for klimatilpasning (to kommuner og to forsyninger)
- Fire respondenter fra henholdsvis KLIKOVANDs projektledelse, Region Hovedstaden og Task Forcen.

På evalueringstidspunktet bestod KLIKOVAND af 22 kommuner og 13 forsyninger. Det vil sige 35 KLIKOVAND-medlemmer.

De henholdsvis to kommuner og forsyninger, der ikke endnu har haft et samarbejde med Task Forcen, giver udtryk for, at Task Forcen er en god idé og kan bidrage positivt på klimatilpasningsområdet gennem netværk, råd og vejledning.

I slutningen af 2018 vil der gennemføres en slutevaluering af Task Forcen.